గో దా వ రి

నృ త్య నా టి క

డాక్టరు నండూరి రామకృష్ణమాచార్య, M. A., Ph. D.

ప్రకాశకులు

నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం

ప్లాట్ నెంబర్. 423, రాజరాజేశ్వరీ నగర్, కొండాపూర్,

హైదరాబాదు - 500 084. ఫోన్ నెంబర్ : 9440495887,9866115177

(Digitised 23 April 2026)

NRUTYANATIKALU

(A collection of Two Dramas)

by **Dr.Nanduri Ramakrishnamacharya**

పర్య వేక్షణ : నండూరి గోవింద రాజు

ప్రతులకు : 1. నండూరి గోవింద రాజు, ప్లాట్ నం .:423,
రాజరాజేశ్వరి నగరు, కొండాపూర్
హైదరాబాద్ -500084.
Cell -9440495887.

Web Site : Digital copies available at nanduri.co.in

సర్వ హక్కులు (Copy Rights) : నండూరి రామకృష్ణమాచార్య సాహిత్య పీఠం

గో దా వ రి

నృ త్య నా టి క

భూమికలు

1. సూత్రధారి
2. నటరాజు
3. గౌతమర్షి
4. సముద్రుడు
5. గోదావరి

గోదావరి

నృత్య నాటిక

గౌతమర్షి తపోముద్రాముద్రాంకితుడైయుండ నటరాజు సాక్షాత్కరించి లీలాతాండవము సల్పును.

సూత్రధారి నందీశ్వరుడు

నాట

జడల మిన్నేటితుంపురుల్ చదల చెదర
సహ్యగిరి, మలిసంజకెంజాయ కెరలి,
'నింపుచుందువు నిష్ఠద నిత్య నృత్య
కేళికా హేళి బ్రహ్మాండగోళమెల్ల !

శివతాండవము

ఆది : బహుదారి

జయ జయ జయ జయ జయ నటరాజా !
సాయం సంధ్యా పాటల తేజా !
ఆనందామృత రసమయచిత్తా !
తాళలయాన్విత తాండవమత్తా!

జయజయ గంగా శృంగారవతీ
సంగీతాంకిత మంగళజూటా !
జయ జయ మీలిత ఘనమహిమాలయ
లయనయనాంకిత లలితలలాటా ! || జయ ||

జయజయ నూతన తారానాయక
లలితజ్యోత్స్నా విలసితమౌళి!
జయజయ సృష్టి స్థితి లయలీలా
నాటక హేళీ కీలిత కేళీ !

జయజయ ఢంకా ఢమరుక సంకుల
నూపుర ఝుణఝుణ నిక్వణచరణా!
జయజయ మామక శరణాగతియుత
నవతా తాండవ కవితా భరణా!

సూత్రధారి నందీశ్వరుడు

బిల్హారి

దరహాసస్ఫుటపాటవప్రకటసం ధ్యానాట్యమృత్యుంజయే
శ్వరకోటీరజటాకుటీపటుతటిచంచద్వియద్గాంగని
ర్ఝరఘుంఘుంచటులచ్ఛటార్భటులు విశ్వంబెల్ల మార్మ్రోగె, నీ
చిరదీక్షాతపముల్ ఫలించె నిను మెచ్చెన్ వచ్చె విశ్వేశుడే!

శివతాండవము

సూత్రధారి నందీశ్వరుడు

బేగడ

గౌతమమునీంద్ర ! కనవయ్య కనులు విప్పి :
తరలివచ్చెను నటరాజ్, తపము మెచ్చి
కెరలి, నీముందు తాండవకేళి సలుపు ;
కోరుకొనవయ్య, వరమేదొ కోరుకొనుము.

గౌతమముని శివనందన నృత్యము, వరప్రార్థన,

సూత్రధారి నందీశ్వరుడు

ఆరభి

నందీశ్వరు డాగతి, అభి
నందింపగ, గౌతమర్షినాథు డమందా
నందస్పందితమతియై
వందన మొనరించి శివుని వర మర్థించెన్.

శంకరాభరణ

పావనమూర్తి! నా చిరతపస్సులు పండె, నితాంతభవ్య గం
గావిమలాంబుబిందువులు కమ్మని నీ జడ వీడి వచ్చి, గో
దావరి యౌచు దక్షిణపథంబు సుభిక్షము చేయుగాత! నా
కీ వర మిమ్ము వేడెద మహేశ్వర, నిన్ను జగద్ధితంబుగన్.

శివతాండవము : వరప్రదాన నృత్యము

సూత్ర ధారి నందీశ్వరుడు

ఘన పంచక రాగమాలిక

ఆది : నాట

గౌతమమునివర కౌతకమును గని
పెదవుల విరిసిన మృదుహాసముతో
ధిం ధిమి ధిమి ధిమి ధీం ధీం ధిమి ధిమి
ఢం ఢమ ఢం, ఢమ ఢమరుధ్వనితో
నటరాజంతట పటుహర్షోత్కట
నవరసభంగుల నాట్యముచే సెన్

గౌళ

సభమున దుందుభినాదము మొరసెను
పువ్వుల వర్షము పుడమిని కురిసెను
తళతళ మిలమిల వెలుగులు గ్రక్కుచు
చుక్కల కులు దిక్కుల మెరసెను

ఆరభి

లీలాతాండవలోలుని జడలో
బుసబుస పొంగుచు చెంగున రంగత్

తుంగ తరంగ విభంగుర గంగా
బిందువు ఋషివరు ముందర చిందెన్

వరాళి

ముందర చిందిన బిందువు చెచ్చెరు
భుగభుగ పొగయై ధగధగ వెలుగై
కన్నుల యెదుటను కలకలలాడెడి
కన్యాసుందరి రూపము నొందెను.

శివుని జటాజూటమునుండి చిందిపడిన బిందువు పొగగా మారి నప్పుడు, ఆ ధూమ యవని కాభ్యంతరము నుండి గోదావరీ కన్యక ప్రవేశించి నృత్యము సల్పును,

శ్రీ

సద్యోయౌవన విద్యుల్లో చన
గౌతమమునివరు గాదిలి కూతురు
గోదావరి సుమకోమలహృదితో
పదునారేడులు పడుచై యొప్పెన్.

గోదావరి

సూత్రధారి నందీశ్వరుడు

సురటి

పరమ విశ్వజనీన జీవనము నీది!
నవ్యలావణ్య లహరిపై నాట్యమాడి;
అన్నపూర్ణపై, అందరి నాదరించి;
ఉద్ధరింపగలవు దక్షిణోర్వి నెల్ల!

శివుని ఆశీర్వాద నృత్యము : అందరు నిష్క్రమించెదరు.

గోదావరి కన్య నృత్యము

మోహన : రూపక

గోదావరి పెరిగె న హెూ !
గోదావరి యెదిగె నహెూ !

మీననేత్ర ఫేనగాత్ర
సర్వరాష్ట్ర సౌఖ్యసూత్ర
మానవకళ్యాణయాత్ర
మునిజనీన ముఖ్యపాత్ర || గోదావరి ||

చేరడేసి కందమ్ములు
చిన్ని నడుము అందమ్ములు
వాలు జడల ఒయ్యారము
మేలి నడల సింగారము || గోదావరి ||

కన్నుబొమల వంపులతో
సుడుల నాభి సొంపులతో
కలికి నవ్వు కులుకులతో
చిలిపి సిగ్గు తళుకులతో || గోదావరి ||

సోగ ముక్కు సొగసుతోడ
కలలు గనెడి కనులతోడ
మించు తీగె మేని సొబగు
మించు మంచి మనసుతోడ || గోదావరి ||

గౌతమఋషి ప్రవేశం : ఆశీర్వాద నృత్యం

గౌతమఋషి : ఆనంద భైరవి

క్రొన్నెల తాల్పువేల్పుకృప కొల్లలు కొల్లలు! నా తపస్సుచే
కన్న కుమార్తెవై వెలసి కారణజన్మ ధరించినావు; నీ
వన్నెకు వాసికిన్ తగిన వానిని, ధైర్య సముద్రు, భర్తగా
ఎన్నికచేసి తెత్తు; విహరింపకు పశ్చిమదిక్కు వైపుగన్.

గోదావరి నృత్యం

గౌతమ ఋషి : యదుకుల శాంభోజి

అత్తవారింటికడకు ని న్నంపవలయు
మార్గమంతయు శోధించి మరలివత్తు;
సాకుచుండును నా తపశ్శక్తి నిన్ను;
తల్లి! నేను గీచిన గీటు దాట కమ్మ !

గౌతమముని ఆశీర్వాద నృత్యంతో నిష్క్రమణ

గోదావరి దినచర్య నృత్యం

రాగమాలిక : ఝంపి

గౌరీమనోహరి

తియ్యగా గోదారి దినచర్య దిద్దింది
ఓరంత ప్రొద్దింత విశ్రాంతి వద్దంది
చిన్నారి పొన్నారి చిరుతకూకటినాడె
అందాల కాణాచియై ఆరితేరింది

బేళి

తొలి ఉషస్సులలోన పులకించి లేచినది

ఇలుముందు కస్తూరి కలయంపి జల్లినది
కర్పూర ధూళికా కాంతిరించ్ఛోళితో
ముత్యాల కోవలౌ మ్రుగ్గుసరు లల్లినది.

కాంభోజ

తెల్లవారగ వెళ్లి తేటి కందకముందు
పూజకై వనిలోన పుష్పాలు కోసినది
గొజ్జంగి పన్నీట మజ్జనము సల్పినది
నెలవంక సొంపుతో తిలకమ్ము తీర్చినది

మణిరంగు

రంగారు బంగారు చెంగల్వ పూరంగు
పట్టంచు కెంగావి పుట్టంబు కట్టినది
నెన్నడుము చుట్టునా నృత్యమ్ము చేసేటి
మురిపంపు ముత్యాల మొలనూలు పెట్టినది
మించువెల్లుల కళ్లు మిరుమిట్లు గొల్పేటి
వజ్రాల నగకట్టు వన్నె చేపట్టినది.

నాటకురంజి

నీలాటిరేవులో వాలారు కెరటాల
నిండారు కుండతో నీరు కొనితెచ్చినది.
ఆశ్రమంబును చేరు అభ్యాగతులకెల్ల
అర్ఘ్యపాద్యాలతో ఆతిథ్య మిచ్చినది

పూర్వకళ్యాణి

పూలమొక్కల కెల్ల ప్రొద్దుగుంకెడివరకు
అల్లారు ముద్దుగా నీళ్లె త్తి పోసింది.

మలిప్రొద్దు కెంజాయ తొలిచుక్క పొడువంగ
చిన్నారి గోదారి చేయెత్తి మ్రొక్కినది

నీలాంబరి

గోరంతదీపమ్ము కొండంతయై వెలుగ
మునిమాపు సమయాన మొగసాల నిల్చినది
అన్నిపనులనుచేసి వెన్నువాల్చినతోడ
సొమ్మసిలి గోదారి సుఖనిద్ర వోయినది.

సముద్రుడు ప్రవేశం

బృందావన సారంగ : రూపక

కోరికోరి గోదావరి
కడకు వెడలె కడలి రేడు
సరస రసిక చక్రవర్తి
శంఖచక్ర చారుమూర్తి

కరిగి కరగి పెరిగి పెరిగి
తరిగి తరిగి తిరిగి తిరిగి
పొరలి పొరలి పొంగిపోయి
కెరలి వెడలె కడలి రేడు || కోరికోరి ||

రత్నాకర బిరుదాంకుడు
రాగ భోగ మకరాంకుడు
నిత్యనూత్న యౌవనుండు
నిఖిల జగజ్జీవనుండు ||కోరికోరి ||

సిరులకు నెలవగు వాడట
సురలకు సుధలిడు రేడట

నిరత విరహ బడబానల
భరితహృదయు డై నాడట ||కోరికోరి ||

కల్పవృక్ష కామధేను
చింతామణి కాంతిశ్రీ
చంద్రజ్యోత్స్నా లాలిత
లక్ష్మీ లావణ్యుండట ||కోరికోరి ||

గోదావరి ప్రవేశం

కుంతలవరాళి : ఝంపె

ఉయ్యాల లూగింది ఒయ్యారి గోదారి
సహ్యాద్రి వనిలోన సయ్యాట లాడినది
చిన్నారి పొన్నారి వన్నె చిన్నెలకన్నె
కలువరేకుల వాలుకనులెత్తి కాంచినది
ప్రత్యూషపవనాల నిత్యయౌవనరాజ్ఞి
లావణ్య లహరి లాస్యాల మించినది.

గోదావరి నృత్యం : సముద్రుని ప్రవేశం

నూనూగు మీసాల నూత్నయౌవనమూర్తి
కడలి రే డరుదెంచ ఎడద పొంగులు వారి
కడగంటి చూపుతో కర్పూరహారతుల్
అర్పించి పూజించి ఆతిథ్య మిచ్చినది.

సముద్రుడు

ఆభేరి

వినుకలి కూర్మిచే విరహవేదన చెంది తపించి వచ్చితిన్
ఘనసిక తావిశాలజఘనా! నిను చూచిననాటినుండియున్

కని విని యుండనట్టి వలకాకల చిక్కి కృశించినాను నా
వెనుకటి పేర్మి పెంపు కనిపించును నీ నునుకౌగిలింతలన్.

గోదావరి, సముద్రుడు నిష్క్రమణం

దేష్

ఓ నవనీతయౌవనవయో రుచిరాంగి ! హృదంతరాన నీ
వేనలి మల్లెతావి నెరవిచ్చగ రేపె మనోజ్ఞవేదనల్
నీ నునులేతబుగ్గ పసి నిగ్గుల చిందిన మందహాస రే
ఖాసవసాంధ్య కాంతికళికల్ చిరుసిగ్గు మిటారి చూపులున్.

సముద్రుడు, గోదావరి యుగళ నృత్యం

రాగమాలిక: ఆది

సముద్రుడు

రుద్రప్రియ

ఆటలు ఆడుచు పాటలు పాడుచు
నాతో రావే నవరస లహరీ
నిత్యవసంతము, నృత్యము చేసెడి
జిలిబిలి నవ్వుల తెలిగన్నులతో ||ఆటలు ఆడుచు||

గోదావరి

ఆటలు ఆడెద పాటలు పాడెద
గీటును నాయన గీసెను లేడిట
ఆయన ఆనతి మేరను మీరను
పడమటి దిక్కుగ ఆడుగును వేయను ||ఆటలు ఆడెద॥

సముద్రుడు

కేదార

ఆకులు రాలక పూవులు వాడక
నిలుకడగల మించుల తీగెలతో
ఆమని ఋతువే పాయక నిల్చెడి
లోకము చేర్చెద లోలాక్షీ నిను ||ఆటలు ఆడుచు||

గోదావరి

ఆకులు రాలక పూవులు వాడక
నిలుకడ గల మించుల తీగెలతో
ఆమని ఋతువే పాయక నిల్చెడి
లోకమ్మును హృదిలో నే గోరను ||ఆటలు ఆడుచు||

సముద్రుడు

కమాన్

కొండలు చూపెద కోనలు చూపెద
పులివానల పొలిమేరలు చూపెద
అంకిలి చెప్పక అనురాగముతో
ప్రియ రత్నాకరు పెండిలియాడవె ||ఆటలు ఆడుచు||

గోదావరి

కొండలు చూచితి కోనలు చూచితి
పులిచానల పొలిమేరలు చూచితి
నాయన గీసిన గీటును దాటను
పడమటి దిక్కుగ అడుగులు పెట్టను ||ఆటలు ఆడెద||

సముద్రుడు

ఆనంద భైరవి

భద్రగిరీంద్రము పంచవటీస్థలి
పాపికొండ లను పర్వతపంక్తులు
ఉష్ణజలాశయ ముగ్రవనాగ్రము
ఉజ్వలభావిని ఉన్నతి చూపెద ||ఆటలు ఆడెద||

గోదావరి

భద్రగిరీంద్రము పంచవటిస్థలి
పాపికొండ లను పర్వతపంక్తులు
ఉష్ణజలాశయ ముగ్రవనాగ్రము
ఉజ్వలభావిని ఉన్నతి కోరను ||ఆటలు ఆడెద||

నందీశ్వరుడు

భైరవి

క్వణ దణు కింకిణిక లిత కాంచనకంకణ కాంచియై రణన్
మణిమయ శింజినీ ప్రకటనర్తన గాన ఝుళంఝుళద్ విలా
సిని యయి జాళువా చిలిపి సిగ్గుల మేలిముసుంగు జార్చుచున్
ప్రణయిని ఆర్షకస్య పౌరపాటున దాటెను తండ్రి గీట హెూ !

గోదావరి నిష్క్రమణం

నందీశ్వరుడు

శుద్ధ సావేరి

గీటు దాటి గౌతమి నృత్యకేళి కెరలి
ఏరుగా నీరుగా మారి పారసాగె

కన్నె గోదారి నిలువెల్ల కరిగిపోయె
వెడలె కృతకృత్యుడైన ఆ కడలిరేడు.

నందీశ్వరుడు

కానడ : చాపు

మారినది గోదావరీ ఝురి
చేరినది నది ఉదయగిరి దరి
మేఘగర్జన మింట మ్రోసెను
కుండపోతగా కురిసె వర్షము
హెూరుగాలికి మారుమ్రోగెను
భూనభోంతర దిగ్దిగంతము || మారినది ||

దద్దరిల్లెను ధారుణీస్థలి
ఘూర్ణమయ్యెను కొండకోనలు
మిట్టపల్లము మట్టమయ్యెను
గౌతమీ పదఘట్టనమ్మున || మారినది ||

తప్తహృదితో సుడులు తిరుగుచు
సప్త ఋషులకు సాగిమ్రొక్కెను
కంపమందుచు కంటినీటను
గౌతమర్షికి కాళ్ళు కడిగెను || మారినది ||

గౌతమముని ప్రవేశించి

సౌరాష్ట్ర

పుణ్యభూమి అస్త్రాద్రి నీ పుట్టినిల్లు;
తల్లి! మెట్టవే ఉదయాద్రి దరులు దాటి;
సప్తఋషి వరేణ్యులు నిన్ను సాగనంప,

కడలిరేడు నిన్ లాలించి కౌగిలించు!

మధ్యమావతీ

ఆడబోవు తీర్థ మ్మెదురైనయట్లు,
తల్లి! రత్నాకరుండె నా అల్లు డయ్యె;
గుణసముద్రుని భర్తగా కోరుకొంటి
వమ్మ గౌతమి ! దీర్ఘాయు రస్తు మీకు !

(తెర)